21.1.2019 EOAK/6671/2018

Eduskunta, Hallintovaliokunta

00102 EDUSKUNTA

Viite: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelyssä maahanmuuttohallinnossa (HE 224/2018)

Hallintovaliokunta on pyytänyt eduskunnan oikeusasiamieheltä lausuntoa hallituksen esityksestä HE 224/2018. Esitän lausuntonani kunnioittavasti seuraavan.

Totean aluksi, että olen antanut 14.6.2018 päivätyn lausunnon sisäministeriölle nyt kyseessä olevan hallituksen esityksen luonnoksesta. Esitin lausunnossani parannusehdotuksia useisiin esitysluonnoksen kohtiin. Pidän hyvänä, että nyt kyseessä olevassa hallituksen esityksessä on kiinnitetty huomiota moniin esiin nostamiini huolenaiheisiin. Pidän kuitenkin edelleen ongelmallisina seuraavia ehdotuksen kohtia.

7 § Käsiteltävät henkilötiedot

Ehdotetun 7 §:n 2 momentin 6 kohdassa säädettäisiin ns. huomiotietojen käsittelystä. Ehdotuksen mukaan huomiotietoina voitaisiin käsitellä mitä tahansa henkilötietoja, vaikka tiedon antajan tai lähteen luotettavuudesta ja tietojen oikeellisuudesta ei olisi mahdollista tehdä edes arviota. Mielestäni tällainen sääntely ei voi olla hyväksyttävää ja oikeasuhteista, enkä usko, että se voisi olla tietosuoja-asetuksen 5 artiklan periaatteiden mukaista.

11 § Henkilötietojen käsittely muussa kuin alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa

Asetan kyseenalaiseksi, täyttääkö näin väljä ja avoin sääntely tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohdan vaatimukset jäsenvaltion lainsäädännöstä, joka muodostaa demokraattisessa yhteiskunnassa välttämättömän ja oikeasuhteisen toimenpiteen. Kun pykälän 2 momentin säännöksessä ei ole mitenkään rajattu niitä arkaluonteisia henkilötietoja, joita käytetään muuta kuin alkuperäistä tarkoitusta varten, ase-

tan kyseenalaiseksi, täyttääkö ehdotettu sääntely esimerkiksi 9 artiklan 2 kohdan g alakohdan vaatimukset.

12 § Tiedonsaantioikeus

Asetan kyseenalaiseksi, onko näin avoin ja väljä sääntely riittävää varsinkaan silloin, kun kysymys on arkaluonteisista tiedoista.

13 § Henkilötietojen luovuttaminen

Asetan kyseenalaiseksi, onko näin avoin ja väljä sääntely riittävää varsinkaan silloin, kun kysymys on arkaluonteisista tiedoista.

15 § Tietojen poistaminen

Pykälän mukaan henkilön tiettyjen perustietojen säilytysaika pitenisi yhdestä vuodesta 10 vuoteen ja myös muiden henkilötietojen säilytysaika pitenisi. Asetan kyseenalaiseksi, onko näin merkittävät henkilötietojen säilytysaikojen pidennykset tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisia.

20 § Automatisoidut yksittäispäätökset

Asetan kyseenalaiseksi, täyttääkö ehdotettu sääntely tietosuoja-asetuksen 22 artiklan 2 kohdan b alakohdan vaatimukset jäsenvaltion lainsäädännöstä, jossa vahvistetaan toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien sekä oikeutettujen etujen suojaamiseksi.

Kiinnitän huomiota siihen, että säännöksessä viitattu ulkomaalaisen maahantuloa, maastalähtöä ja oleskelua sekä kansalaisuutta koskevien asioiden päätöksenteko on sen kohteena olevien henkilöiden kannalta erittäin tärkeää. Pidän myös hyvin kyseenalaisena, voiko automatisoituun päätöksentekoon liittyvä virkavastuu tosiasiassa toteutua siten kuin perustuslain 118 §:ssä on edellytetty.

21 § Salassapito

Viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 24 kohdan muuttamisesta on nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä luovuttu. Hallituksen esitysluonnoksessa muutosta vielä pidettiin tarpeellisena, koska kumottavan ulkomaalaisrekisterilain 11 §:ssä säädetyn salassapitoedellytyksen kynnyksen säilyttäminen oli luonnoksen mukaan välttämätöntä. Vaaran ja vahingon lisäksi myös ”haitta” olisi ollut salassapidon peruste. Pidin lausunnossani esitysluonnoksen muutosehdotusta asiakirjojen julkisuusperiaatteen kannalta ongelmallisena.

Hallituksen esityksessä tietojen ja asiakirjojen salassa pidosta säädettäisiin uudessa 21 §:ssä. Tämän pykälän mukaan asiakirjat ja tiedot ovat salassa pidettäviä, ellei tiedon antamisesta aiheudu vahinkoa tai haittaa. Esityksen perustelujen mukaan (s.76) ehdotettu uusi pykälä vastaa asiallisesti voimassaolevaa ulkomaalaisrekisterilain 11 §:ää.

Mielestäni uuden 21 §:n suhde viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 24-kohtaan jää esityksessä epäselväksi, koska maahanmuuttoon liittyvien tietojen ja asiakirjojen salassapitokynnykset ovat erilaiset. Nähdäkseni ehdotettu 21 § on soveltamisalaltaan liian laaja, jolloin osassa sen soveltamisalaan kuuluvissa asiakirjoissa vahinkoedellytys täyttyy julkisuusperiaatteen toteutumisen kannalta liian helposti.

Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijäneuvos Jari Pirjola